

Westeremden, 9 september 2024

Betreft: bijdrage internetconsultatie Wijzing Tijdelijke Wet Groningen

“Er ligt een roofstaat aan de zee, tussen Oost-Friesland en de Schelde”

Deze woorden komen niet uit rapportage van de parlementaire enquêtecommissie Groningen, maar uit de Max Havelaar van Multatuli, geschreven in 1859, 100 jaar voor de ontdekking van de gasbel onder Groningen. Een bodemschat die geëxploiteerd werd door de Staat der Nederlanden en twee oliemaatschappijen, die geen oog hadden voor de veiligheidsrisico's die de exploitatie van het gasveld voor de inwoners van Groningen met zich mee bracht. Verenigd in de Maatschap Groningen heeft dit trio Groningen leeggezogen en met de puinhopen achter gelaten. De inwoners van Groningen werden niet gehoord, niet geloofd en niet gekend. Nederland heeft daarom een ereschuld naar de inwoners van Groningen was de conclusie van de parlementaire enquêtecommissie Groningen.

Hoe moeten we dit begrip ereschuld duiden? Groningen is gebruikt als wingewest; een gaskolonie waarin de financiële belangen van de staat en de olies voor elementaire grondrechten gingen. De wet die ter consultatie ligt ziet op de uitwerkingen van de wijze waarop deze ereschuld wordt ingelost. Hierin valt op dat de wet voorziet in het handhaven van de koloniale verhoudingen tussen Den Haag en Groningen. De regio wordt geconsulteerd, Den Haag beschikt. Publieke verantwoording wordt niet aan de regio afgelegd, maar uitsluitend aan de Kamer. Deze voortzetting van de koloniale verhoudingen draagt eerder bij aan het handhaven van de ereschuld, dan aan het inlossen daarvan. De invulling van de besteding van de gereserveerde middelen dient primair een zaak van de Groningers te zijn, die daarbij hooguit de minister consulteren.

De huidige vormgeving van de verdeling en besteding van de ereschuldgeden voorziet in een projectencarrousel gekoppeld aan een veelvoud van beleidsindicatoren, die eerder bedoeld zijn om de Haagse behoefte aan een papieren werkelijkheid te behagen, dan dat zij iets zeggen over de staat waarin Groningen verkeerd. Groningen wil geen jaarlijks rapport over de stand van zaken in de (voormalige) kolonie. Groningen wil een eind aan deze koloniale verhoudingen en politieke zelfbeschikking over de wijze waarop de ereschuld wordt ingelost. De huidige opzet van het Nij Begun programma zou het bijvoorbeeld zo maar mogelijk kunnen maken dat een substantieel deel van de ereschuldgeden worden overgemaakt aan een van de leden van de oude maatschap in het kader van het ontwikkelen van waterstofinfrastructuur, zonder dat hier enige vorm van publiek eigenaarschap tegenover staat. Dat is nogmaals geen inlossing van een ereschuld, maar het voortzetten van de oude koloniale verhoudingen, waarin de private belangen van de staat en de olies de boventoon voeren.

Hoe is politieke zelfbeschikking van Groningen over de ereschuldgeden dan wel vorm te geven? Het meest voor de hand liggend model is de inrichting van een regionaal investeringsfonds dat eigendom is van de provincie en de Groninger en betreffende Drentse gemeenten. De jaarlijkse ereschuldgeden uit Den Haag vullen dit fonds, dat gebruikt wordt voor economische en sociale investeringen binnen en eventueel buiten de regio, vergelijkbaar met het Noorse staatsinvesteringsfonds voor de Noorse olie- en gasbaten. Het rendement van het fonds kan vervolgens met een verdeelsleutel terugvloeien naar de algemene middelen van de eigenaren van het fonds of gebruikt worden voor de versterking van dat fonds. Mocht de waterstofinfrastructuur van Shell een goede investering zijn, dan kan dat fonds daar in investeren en is tegelijkertijd het publiek eigenaarschap van de ereschuldgeden geregeld.

De Staat der Nederlanden heeft zich tijdens de gaswinning gedragen volgens het adagium van Multatuli dat ik aan het begin van mijn bijdrage aanhaalde. Het heeft bij de inrichting van de zeggenschap over de ereschuldgeden de mogelijkheid een eind te maken aan de koloniale verhouding tussen Groningen en Den Haag. Dat kan niet met dit voorstel voor de Wijziging van de Tijdelijke Wet Groningen. Intrekken en opnieuw beginnen is mijn advies.

L.T. Schudde, inwoner Westeremden

